

Marija Kleut i Radmila Gikić Petrović

MOJA ŽIVOTNA PRIČA

Profesorka emeritus Novosadskog univerziteta, istoričarka književnosti, antologičarka i bibliografkinja dr Marija Kleut (Beograd, 1943), svojim naučnim tumačenjem srpske i južnoslovenske usmene književnosti, germanoslavističkih istraživanja, ali i srpske književnosti 18. i 19. veka, posebno predvukovskog perioda, građanske poezije, Vukovog dela, te Radičevićevog i Zmajevog pesništva – postavila je nove istraživačke standarde, zahvatajući veliku i kompleksnu građu, objavljenu i rukopisnu, uvek u skladu sa kretanjima u savremenoj nauci, našoj i stranoj.

Objavila je pored ostalih i knjige: *Ivan Sejanin u srpskohrvatskim usmenim pesmama* (1987), *Iz Vukove senke* (2012), *Lirsko-epske narodne pesme* (2013), *Relikvije iz starine: ogledi o srpskim epskim narodnim pesmama* (2016), a posebno ističemo njeno dugogodišnje istraživanje za naručiocem Erlangenskog rukopisa (2015). Priredila je pet antologija za ediciju „Deset vekova srpske književnosti“. Objavila je više od dve stotine naučnih radova i preko dva deset pet monografija i priređenih knjiga.

Kao profesor i dekan dala je značajan doprinos razvoju i napretku Filozofskog fakulteta u Novom Sadu.

Posebnim izdanjima i opširnim priložima u časopisima profesorka Kleut svrstala se u red istaknutih srpskih bibliografa.

Radmila Gikić Petrović: *Za početak razgovora, bilo bi zanimljivo da nam kažete kako je proticalo Vaše detinjstvo. Rođeni ste u Beogradu, te da Vas pitamo, do koje godine unazad dopiru Vaša sećanja?*

Marija Kleut: Imala sam tri godine kada sam se s majkom preselila u Novi Sad, tri i po godine kada mi je otac (inž. Nikola Kleut, atletičar, učesnik Olimpijade 1936) poginuo na radnom mestu. Beograda se iz tih godina ne sećam, naravno, ne sećam se ni svog oca. Po pričama moje majke i tetke (Sofije Damjanov), oni su u okupiranom Beogradu pomalo gladovali, živeći od onog što su im uspeli doturiti iz Novog Sada moja baka i moj deda (Desanka – Milica i Vasa Jelić). Priča o mom imenu izgleda ovako. Moj otac je rekao da treba da se zovem Milica, jer ih Jelići hrane i dodao gorko da on i ne zna šta je s njegovom majkom Marijom, u selu Medak u Lici (bio je rat i sve veze su pokidane). Moja preduzimaljiva majka otišla je sama i prijavila me pod imenom Marija, a nadimak mi je dala tetka. Iako nisam pitana, htela bih da kažem nešto o toj svojoj baki Mariji. Ona je izrodila šestoro dece, četiri sina i dve kćeri, i svi su bili školovani; obe moje ličke tetke bile su učiteljice, sa završenom učiteljskom školom u Gospiću, a Marija je

bila nepismena i uspešno se opirala svim posleratnim alfabetskima kursevima.

Odgovaram na pitanje. Najranija sećanja dopiru mi do kuće u Ulici Jovana Skerlića, gde smo živeli moji baba i deda, tetka, dva ujaka, moja majka i ja. Ne znam kako smo svi uspeli da se smestimo, ali znam da su me uspavljivali ujaci bečarskim pesmama (koje sam mnogo docnije nalazila u rukopisnim pesmaricama građanskog pesništva). Sećam se kaldrme u Skerlićevoj, koja je uništena, a istu takvu sam videla u Haleu, sačuvanu; sećam se male bubnjare i mirisa pečenih kestena na početku ulice, i dede kako me pridržava po zamrznutom putu i govori: „Ajde, pile moje!” Sećam se još mnogo čega, ali najviše toga da sam preseljenje s majkom u Ulicu Miloša Bajića, u stan gde i sada živim, doživela kao progon iz raja. Nekoliko puta sam pobegla krišom iz Bajićeve u Skerlićevu.

R. G. P.: *Školovanje ste nastavili u Novom Sadu...*

M. K.: Svekoliko školovanje, od zabavišta do pretkraj studija, obavila sam u Novom Sadu. Novosagrađena Osnovna škola „Đorđe Natošević” bila je za nas đake, kada smo se preselili iz zgrade u kojoj je danas Gimnazija „Isidora Sekulić”, pravi raj, sa mnogo vannastavnih sekcija i posvećenim profesorima. Od svega pominjem samo sekciju za likovno i literarnu sekciju. Vođeni smo na likovne izložbe i u Beograd. Dugo sam posle i sama obilazila izložbe. Štampali smo u obližnjem „Forumu” list, u kome mi je objavljen prvi literarni rad. Prelazak u Gimnaziju „Jovan Jovanović Zmaj” bio je u početku malo razočarene, jer nije bilo ni mnogo sekcija, ni toliko

slobode i veselja. Imali smo dobre i prilično stroge profesore, i literarnu sekciju, i odlazili smo na Tribinu mladih. Bez ikakve posebne sopstvene zasluge pohađala sam dve dobre škole.

R. G. P.: *Svoju majku, dečju doktorku, izuzetno posvećenu svom poslu, često pominjete, ona Vam je, verovatno, bila životni oslonac.*

M. K.: Moja majka, primarijus dr Ruža Kleut Jelić, sa svojih trideset godina bila je lekarka i ostala je udovica s jednim detetom (moja malenkost). Bila je izuzetno posvećena deci i brinula se o meni na svoj način, stalno rastrzana između posla i deteta. U sasvim ranom uzrastu trpela sam zbog njenih odsustvovanja – u Novom Sadu bilo je tri lekara i dežurala je svaku treću noć i šest meseci provela u Zagrebu na specijalizaciji (klinika „Rebro”). Tako sam morala da se osamostalim i oslonim na familiju. Nikada nije išla na roditeljske sastanke, a jednom kada je to učinila – bolje da nije. Profesor srpskog žalio se na tom sastanku da je trebalo da pročitamo *Rat i mir* ili *Anu Karenjinu*, a neki nisu pročitali ništa, pa se moja majka uplela pitanjem: „Kako ili? Treba da pročitaju oba romana.” Razred je hteo da me se odrekne. Zahvalna sam majci što nikad nije rekla da se žrtvovala za mene i što mi je ostavljala veliku slobodu (prema normama ondašnjeg, sada davnog vremena).

R. G. P.: *Studirali ste jugoslovensku književnost, takođe u Novom Sadu. Kako ste baš taj fakultet izabrali?*

M. K.: Moram da napravim mali uvod, a zatim da kažem nešto što nije baš pedago-

ški. Kada je moja generacija, rođeni 1943, prispela na studije, nikakvih uslova za upis nije bilo. Studenata je bilo malo, jer se deca 1943. nisu rađala, a ono što se rodilo poumiralo je u ratnim strahotama. Mogla sam da studiram šta sam htela. Medicina je bila jedna od opcija, sve dok nisam shvatila da odgovornost za tuđi život i saučestvovanje u bolu pacijenata ne mogu da prihvatim. Suviše sam sve to gledala iz blizine: brigu moje majke za svako dete, bol za onima koje nije mogla spasiti. Tehničko-tehnološke nauke nisu me posebno privlačile, a pravo sam smatrala birokratskim, preterano normiranim, sa slabom granicom između pravde i prava. Budući da sam mnogo čitala – šta da radiš kad grad zamre posle deset sati uveče, nije još postojao televizijski program? – izabrala sam najlakši put (liniju najmanjeg otpora), studije književnosti.

R. G. P.: *A zašto ste posle druge godine prešli na studije u Beograd?*

M. K.: Na novosadskom Filozofskom fakultetu bilo mi je dobro i zanimljivo. Predavao nam je prof. Dragiša Živković, strogo *ex cathedra*; tada mladi docent dr Milorad Živančević, sveznalica i poliglota, predavao nam je sve „nepokrivene” predmete (srednjovekovnu književnost, dubrovačku književnost, docnije poljski jezik i književnost, i svoj matični predmet, hrvatsku književnost), a dr Vladan Nedić dolazio je iz Beograda i držao nastavu iz narodne književnosti. Tada me je upoznao moj omiljeni profesor (i omiljeni profesor mnogih generacija), Vladan Nedić, primetivši moj pismeni rad. Najveće odstupanje od znanja stečenih u gimnaziji bila su predava-

nja dr Milke Ivić i dr Pavla Ivića; oni su nam otkrili lingvistiku i široko polje jezika, a dotad smo učili i smatrali nezanimljivom gramatiku srpskog jezika. Međutim, iako me niko nije ni uvredio, ni terao sa Filozofskog fakulteta u Novom Sadu, smatrala sam da treba studirati na više fakulteta i upisala sam se na Filološki fakultet u Beogradu, i tu se prekinula moja linija manjeg otpora. Morala sam da polažem tri ispita razlike (ni danas mi nije jasno zašto i nemački jezik, koji sam položila u Novom Sadu), kolege studenti bili su ambiciozniji, a profesori zahtevniji; radila sam mnogo više, a retko dobijala pohvale. Na istoj godini studija bila sam sa Đorđijem Vukovićem, Blagojem Jastrebićem i Čedomirom Mirkovićem, koji su pomalo objavljivali i učestvovali na tribinama. Ja ni svoj prvi rad ne bih objavila da profesor Miodrag Popović (naš omiljeni Pop) nije insistirao.

R. G. P.: *Sa dvadeset četiri godine ste diplomirali u Beogradu, i već u oktobru počeli da radite u gimnaziji. Kakva su Vaša sećanja na to vreme, da li, možda, vidate neke od svojih đaka i danas, ali – i svoje studente?*

M. K.: Te dve godine u gimnaziji, koju sam i sama pohađala, bile su baš dobar period moga života. Svojim nekadašnjim profesorima postala sam koleginica i to mi je grdno imponovalo. Malo sam se družila, a malo držala nastavu učenicima koji su bili četiri, pet ili šest godina mlađi od mene. Neopterećena zakonima i propisima, donosila sam na časove pesme koje nisu bile u nastavnom programu; voleli su Drinca i Vinavera. Zbog Vinavera mogla sam ostati bez tog honorarnog posla, jer je još

uvek bio zabranjena nespomenica, ali ja toga nisam bila svesna. Ne znam da li su me te dve generacije koje sam izvela na veliku maturu volele (tačnije, nije moje da se hvalim), ali su me slušale; nijednog incidenta nije bilo (ako se izuzme jedan učenik i istovremeno komšija koji je agresivno izrazio želju da vidi moju diplomu); vodila sam ih na izložbu Van Goga u Beograd i sve zdrave i na broju vratila u Novi Sad. Danas me sve što čitam i slušam o incidentima u školama beskrajno rastužuje. Da se ne misli da su moje idilične uspešne povezane samo sa gimnazijom: u isto vreme radila sam na kratkotrajnim zamenama u Školi učenika u privredi, Školi „Đorđe Zličić“, Školi za milicionere i Ekonomskoj školi, i sve je bilo u redu.

Moji nekadašnji đaci i studenti razišli su se po belom svetu (kao rakova deca), ali s mnogima se srećem: na godišnjicama mature, na književnim večerima i u knjižarama, neki mi šalju ili donose svoje knjige, ili pozdrave po svojim đacima kad oni postanu moji studenti, neki me pronalaze na Fejsbuku. Sem najmlađih, svi ostali članovi Odseka za srpsku književnost bili su moji studenti, a i studenti mnogih filoloških odseka Filozofskog fakulteta na postdiplomskim studijama. Želela bih da verujem da znaju da sam želela da ih hrabrim i podstičem kad im je bilo potrebno. Razumljivo je što mnogi od njih danas nemaju vremena da se druže sa starom profesorkom, ali s nekima se viđam ili čujem, pokušavam da pomognem savetom, pozajmicom knjiga ili ponuđenim ramenom za plakanje.

Izbegavam da pominjem imena iz straha da ću neko zaboraviti, ali činim jedan iz-

uzetak. Knjigu *Bez očiju kano i s očima. Narodne pesme slepih žena* (Akademska knjiga, Novi Sad, 2014) napisale smo nas četiri: Ljiljana Pešikan Ljuštanović, moja asistentkinja, Svetlana Tomin i Nataša Polovina, moje studentkinje, i moja malenkost. Inače, Milivoj Nenin, takođe moj student, sada dopisni član SANU, tvrdio je da sam imala najviše radova u koautorstvu od svih kolega na Odseku. Moguće, nisam volela usamljenički deo naučnog rada.

R. G. P.: *Kako se sećate Boška Petrovića, slikara, u ono vreme dok ste potom radili na Radničkom univerzitetu?*

M. K.: Na docnije izgorelom Radničkom univerzitetu, koji je bio predmet dugotrajnih sporova oko vlasništva zemlje i ostatka zgrade i sada sasvim promenio namenu, bilo je više centara, svi s namenom da utiču na obrazovanje stanovnika, u skladu sa zvaničnom politikom. Najmanji od svih bio je Centar za kulturu: Bogdan Jakovljević, Boško Petrović i naknadno pristigla ja. Od nas se tražilo da širimo kulturu među široke narodne mase u gradu i po selima. Centralna tribina, održavana u zgradi Radničkog, uglavnom je imala publiku, naročito ako je govornik/predavač bio neka poznata ličnost, ali ni to se po popularnosti nije moglo meriti sa drugim centrima (dugi redovi za upis na kurseve stranih jezika ili za završavanje osnovne škole). Problem su bili koncerti tzv. ozbiljne muzike u selima. Mlaci pokušaji nas troje da ukažemo na neodrživost cele koncepcije nisu dali nikakvog rezultata, pa smo vrdali/varali. Utovarivali bismo neki stari pijanino na kombi (sve smo radili sami), pozivali nekoliko operskih pe-

vača i organizovali koncerte po osnovnim školama, potpuno svesni da na koncerte operskih arija niko od stanovnika sela ne bi dolazio. Đaci su sa zanimanjem slušali odlomke iz operskih arija i tumačenje glaso-va i nota. Radeći te poslove, neprestano smo se šalili i dobacivali autoironične komentare. Kada je bila mrtva sezona, Boško je donosio neku lepu ilustrovanu englesku knjigu o namerama/ciljevima umetnosti. Vodili smo o tome ozbiljne razgovore, zapravo Boško je pričao, a ja slušala. Žao mi je što priču o tome kako je napustio akademiju u znak protesta protiv ždanovske teorije umetnosti i otišao sa grupom kolega na neko pusto jadransko ostrvo nisam zapisala ili bar bolje upamtila. Nekad smo sve troje odlazili u Boškov atelje na tvrđavi, koji je tada bio prepun velikih hlebova, onih sa njegovih slika. U tom ateljeu Boško mi je napravio nacrt svoje tapiserije *Porodica*, u želji da vidi kako bi to izgledalo u tehnici čvorovanja. Uradila sam tu tapiseriju i imam je još uvek, kao i dve slike „kupljene” za dve kutije „drave”, tada najjeftinije cigarete, što je bila Boškova cena za prijatelje.

R. G. P.: *Šta je bila tema Vašeg magistarskog rada?*

M. K.: Magistrirala sam sa temom „Branko Radičević i narodna književnost” (1973), a taj izbor teme imao je i svoje dobre i loše strane. Literatura je bila obimna, a čitala sam je do poslednjeg detalja. Između velikog broja studija i priloga na istu temu trebalo je da pronađem neki svoj ugao interpretacije; to je bilo istraživanje autopoetike i uočavanje fenomena „pesma u pesmi”. Biće da ipak nisam loše obavila

posao, jer je na plagijatu tih mojih interpretacija jedna studentkinja dobila dve Brankove nagrade (Maticе srpske i Brankovog kola) pre nekoliko godina. Priznajem da je plagijat vrlo vešto izveden: moj rad citiran je u onim delovima u kojima sam ja citirala druge autore, a Brankova „pesma u pesmi” predstavljena kao doprinos autorke.

R. G. P.: *Šta nam možete reći o vremenu liberala?*

M. K.: O političkim koncepcijama i sudbini ljudi koji su označeni kao anarho-liberali (docnije je termin skraćen) pisano je mnogo i ne bih ja tu imala bilo šta pametno da dodam. Da pripadam liberalima saznala sam iz jednog spiska ljudi koji su bili na „otvorenom praćenju” SUP-a (ne znam ni danas šta to znači) koji je objavila *Politika Ekspres*; bezmalo svi sa tog spiska bili su moji prijatelji ili bar dobri poznanici i politička gledanja bila su nam bliska, ali ja nikako nisam nameravala da se bavim politikom. Kada je progon počeo, bila sam već izabrana za asistenta na fakultetu i to me je spaslo drakonskih mera porednika. Docnije su mi pričali da nijedan predlog o mom eventualnom učešću u nekom organu van fakulteta nije bio odobren. Jedno sasvim lično sećanje na to vreme osećanje je zgađenosti nad ljudima koji su se vrzmali oko liberala dok su bili na vlasti i dok su očekivali da na toj istoj vlasti zauzmu što bolju poziciju, a zatim se gurali u prve redove da budu kritičari liberala.

R. G. P.: *Kako ste se opredelili baš za narodnu književnost i postali asistent?*

M. K.: Asistent sam postala iz trećeg pokušaja, na dva konkursa nisam primljena. Da je ostvarena namera Mladena Leskovca da budem njegov asistent, verovatno bih se bavila istorijom srpske književnosti 19. veka, jer je Mladen Leskovac hteo da doktoriram sa tezom o Steriji. Ovako, opredelila sam se za narodnu književnost misleći da je to oblast o kojoj najviše znam, uvek računajući na pomoć Vladana Nedića. Prve dve godine bila sam asistent Boška Kovačeka, kome narodna književnost nije bila u fokusu naučnih istraživanja, ali kome sam zahvalna za dragocene savete o ponašanju prema studentima i mlađim saradnicima. Kovaček je bio gospodin u najboljem smislu reči i prema studentima se ponašao kao prema gospodi.

R. G. P.: *Tema doktorske teze bila je „Ivan Senjanin u srpskohrvatskim narodnim pesmama”.*

M. K.: I u izboru teme za doktorsku disertaciju megalomanski sam prijavila više no što je moglo da se uradi: „Narodne pesme o uskocima”. Imala sam u tome podršku dr Vladana Nedića, kome se tema svidela jer su ondašnja istraživanja bila usmerena na pesme o Nemanjićima i Marku Kraljeviću, te je ostajalo široko neobrađeno polje istraživanja. Moj mentor bi verovatno uspeo da me provede kroz temu, ali je nažalost preminuo pre no što sam se latila posla. Kada smo se poslednji put videli, dao mi je ceduljicu za Vesnu Čulinović Konstantinović, za arhiv JAZU u Opatičkoj ulici u Zagrebu, na kojoj je pisalo: „Draga Vesna, ako ja ne stignem odmah u Zagreb, učinite za Mariju Kleut, moju studentkinju, ono što biste učinili za mene.”

Vladan Nedić je preminuo iznenada, u najboljim naučnim godinama; tada kad nije došao u Zagreb, jedini me je put iznevodio. Nastavila sam sama, bez mentora, sa prikupljanjem pesama i građe. Odužilo se jer sam čitala objavljene i neobjavljene zbirke i obeležavala pesme, učila italijanski i obnavljala znanje latinskog (nemački sam znala) da bih pročitala istorijske izvore. Prikupljanje građe i traganje za izvorima bilo mi je zanimljivo, a velike nevolje nastale su kad je trebalo pisati rad. Građa je bila preobimna, pa sam rešila da napišem studiju o Ivanu Senjaninu zato što je nekoliko pesama o njemu antologijske vrednosti. Pisala sam novu molbu Nastavnom veću za promenu teme; ona je usvojena, ali niko nije hteo da se prihvati mesta predsednika komisije za odbranu teze koja je imala više od petsto stranica; jedva namolismo dr Miodraga Matickog, mog druga i bezmalo vršnjaka. On je posao obavio znalački i efikasno, a knjiga *Ivan Senjanin u srpskohrvatskim narodnim pesmama* pojavila se brzo nakon odbrane (1987). Dobro je ta knjiga primljena u naučnim krugovima, mogla bih da laskam sebi da je podstakla interes za narodne pesme o uskocima i za poetiku lika epskih pesama. Radovi koji su sledili moju knjigu bili su učeniji, u većoj meri teorijski zasnovani, pažljivo su ispravljali moje greške, ali čitanje rukopisnih zbirki narodne poezije posao je u koji se niko nije upuštao. Ogromna građa o uskocima senjskim i kotarskim, ispisivana delom rukom (kseroks je bio redak, a računari nisu postojali ni kao ideja), imala je različitu sudbinu: mali deo neiskorišćene građe napisan je kao posebna studija (o Ivanu Vlatkoviću, Juri-

ši Senjaninu, senjskim uskocima), ponešto sam davala ako je nekome bilo potrebno, a veliki deo povlači se po mojim ormanima. Za neki deo građe žao mi je što nikad neće biti pretočen u rad – ostarilo se, izgubilo se vreme na neznačajnim poslovima, umorilo se.

R. G. P.: *A Vaš mentor u Beogradu – Vladan Nedić.*

M. K.: Dr Vladan Nedić bio je profesor savim osobenog kova i vrlo ga je teško opisati: bio je blage naravi i kao ličnost i kao profesor, znao je da pohvali i da bez uvrede ukaže na greške; bio je neambiciozan, verovatno najomiljeniji profesor niza generacija. Čini mi se da je na svojoj katedri imao više problema što su ga više studenti voleli (neki naši profesori bili su neprijatno cinični u odnosu sa studentima). Mene je upućivao na čitanje rukopisnih zbirki i široko poznavanje literature; mislim da se u nekim mojim radovima prepoznaje njegov uticaj. Najveću pohvalu dobila sam od profesora Svetozara Petrovića, koji je pročitao jedan moj rad i rekao: „Vladan bi se ponosio Vama.”

Istraživanje naučnog doprinosa dr Vladana Nedića naš je neoduženi dug. Ističem samo Nedićevo izučavanje individualnog doprinosa Vukovih pevača tradicionalnoj poetici i priređivanje prvih nekoliko knjiga *Sabranih dela Vuka Karadžića*, oba značajna posla nezavršena, prekinuta iznenadnim odlaskom sa katedre, i bukvalno i simbolički.

R. G. P.: *Udruženje folklorista Jugoslavije i Vaše veze sa Zagrebom, posebno sa Majom Bošković Stuli...*

M. K.: U Zagreb sam otišla s onim ceduljčetom Vladana Nedića, uverenjem Fakulteta da pišem doktorsku tezu i željom da pročitam rukopisne zbirke i knjige kojih nije bilo u Biblioteci Matice srpske, a vratila se obogaćena novim znanjima i novim prijateljima. Posebno mesto u tome zauzima dr Maja Bošković Stuli. Velika naučnica, širokog dijapazona interesovanja, i teoretičar i terenski sakupljač, jedina u Jugoslaviji sa pravim internacionalnim renomeom u folkloristici, mene je jednostavno usvojila i brinula o meni u svim aspektima moga boravka u Zagrebu, a docnije smo ostale u kontaktu sve dok je to bilo moguće. U razgovorima sa Majom Bošković Stuli završila sam još jedan kurs narodne književnosti i folkloristike, upućivana sam na stranu literaturu, posebno onu na nemačkom jeziku, ali i drugu. U našim dugim razgovorima Maja Bošković Stuli dovodila je u pitanje mnoga moja gledanja na narodnu književnost, koja ne mogu ovde navoditi, ali ističem jedno: treba u istraživanjima fenomena narodnog pesništva „izaći” iz kruga četiri „klasične” zbirke Vuka Karadžića i istražiti šta je bilo pre i posle. Najveći deo mojih docnijih istraživanja odvijao se u znaku uticaja Maje Bošković Stuli i Vladana Nedića, iako su to dve različite škole.

Na predlog Maje Bošković Stuli izabrana sam u redakciju časopisa *Narodna umjetnost*, dobijala pozive za naučne skupove. Draga su mi sećanja na skup u Senju, koji sam prvi put videla, a već sam bila objavila svoju doktorsku disertaciju, i na skup o Ivanu Lovriću u Sinju. Objavljivala sam u *Narodnoj umjetnosti*, najviše prikaze srpskih knjiga, jer je Maja Bošković Stuli na-

stojala da časopis prati sve što se dešava u Jugoslaviji i svetu.

Udruženje folklorista Jugoslavije sastojalo se od šest republičkih i jednog pokrajinskog udruženja, a skupovi su naizmenično organizovani u republikama/pokrajini, sa jednom centralnom temom i sa radovima koji se odnose na folklor regiona. Uredno su štampani zbornici radova s ovih skupova. Sastanak koji smo organizovali u Udruženju folklorista Vojvodine bio je u Somboru, Somborci su nas srdačno primili, predstavili plesni folklor Šokaca i kulinarsku tradiciju regiona. Zbornik je, mislim, i danas zanimljiv, sa priložima folklorista iz cele Jugoslavije.

Udruženje folklorista Vojvodine organizovalo je skupove i štamvalo zbornike radova (1987–1999). Za izlaženje tih zbornika zaslužne su dr Magdalena Veselinović Šulc i dr Vera Vasić; ja sam samo pripomagala. U jednom od tih zbornika objavila sam zbirku političkih viceva koji su se pričali u Novom Sadu, u vreme kada su vicevi bili isključivo folklorna forma (prenosili se samo usmeno) i to je izazvalo znatnu pažnju.

Oba zbornika pala su u zaborav prestankom delanja Udruženja folklorista Jugoslavije i Udruženja folklorista Vojvodine, odnosno nestankom države čija su čeda bili.

R. G. P.: *Da li ste jugonostalgičar?*

M. K.: Prema sada nepostojećoj zemlji Jugoslaviji (ne znam zašto se piše i govori „bivšoj”, kad se ne piše o bivšem Rimskom carstvu ili bivšoj Austrougarskoj monarhiji, na primer) imam dvostruki odnos. Racionalnim mišljenjem znam da je Jugo-

slavija bila određena da se raspadne; lošim politikama to se desilo u krvi i nama koji smo verovali u bratstvo i jedinstvo, takav epilog srušio je naša temeljna uverenja, iako i dalje verujemo u mogućnost saradnje i prijateljstva među narodima i ljudima. S druge strane, i pored političke represije nad onima koji nisu znali ili hteli da čute i gledaju svoja posla (sa čime se nisam slagala), to je bila država u kojoj sam provela najveći i najbolji deo života i za koju me vezuju lepe uspomene. U tom smislu jesam jugonostalgičar.

R. G. P.: *Doktorirali ste i potom, sve do penzije, ostali na fakultetu, gde ste postali i profesor emeritus.*

M. K.: Prošla sam korak po korak sva zvanja, od asistenta pripravnika do profesora emeritusa, i tako bezmalo četiri decenije. Ima u tome i nekih skrivenih čari: nikako nisam shvatila, sve do odlaska u penziju, da starim; studenti su pristizali svake godine i radovala sam im se svake godine, uvek pomalo menjajući (osavremenjujući) predavanja. Posebno su mi bile drage seminarske vežbe i diskusije studenata. Iz nekih od njih, iz dilema i sučeljavanja mišljenja, nastali su neki moji radovi. Žao mi je što nisam sačuvala neke od najboljih seminarskih radova studenata.

R. G. P.: *Bili ste prva dekanica Filozofskog fakulteta u Novom Sadu. Da li ste bili izabrani ili postavljeni?*

M. K.: Kada je došlo do smene Miloševićevog režima, promenjen je i Zakon o visokom obrazovanju, po kome je ministarstvo imenovalo dekane, a oni prodekane.

U vremenu između starog i novog zakona, promenjeni su odlukom nastavnih veća bezmalo svi dekani Univerziteta u Novom Sadu i postavljeni vršioци dužnosti – u tome nisam htela da učestvujem iako su mi neke kolege predlagale da budem v. d. dekana u međuvremenu. Javila sam se na prvi i na drugi konkurs za izbor dekana po novouspostavljenom zakonu, bila sam izabrana i na toj dužnosti provela sam četiri godine. Opet je promenjen Zakon o visokom obrazovanju, pa je sada mandat trajao tri godine i neke moje kolege su smatrale da sada treba da budem dekaniца od početka. Ni u tome nisam htela da učestvujem i s radošću sam se vratila svom odseku i svojim profesorskim obavezama.

To da sam bila „prva dekanica” Filozofskog fakulteta pratilo me je kao etiketa i nije mi bilo baš po volji: htela sam da verujem da su me neke druge osobine (sem roda) kvalifikovale za poziciju dekana. U svakom slučaju, najblaže rečeno, nisu mi bile lake te četiri godine. Moje dobre namere da uvedem zajedničko odlučivanje, razgovore pre donošenja odluka, bile su od strane nekih kolega shvaćene kao pravo da rade šta god hoće, pa sam morala da se pozivam na relativno velika zakonska ovlašćenja dekana. Poznavala sam Fakultet i Fakultet je poznavao mene, i to je imalo svojih i dobrih i loših strana. Loše je bilo što sam pozivana da učestvujem/arbitriram u poslovima koji nisu u domenu dekana, na primer da kaznim asistenta koji je objavio tekst o plagijatu u radu jedne profesorke.

R. G. P.: *Bili ste član Otpora, tri puta ste bili privođeni.*

M. K.: Kako sada stoje interpretacije Otpora u medijima, trebalo bi da se pravdam zbog svog učešća u ovom pokretu, pa navodim samo svoje razloge: nisam se slagala sa proganjanjem studenata i smatrala sam da profesori treba da budu uz svoje ugrožene studente (čak i ako se ne slažu u svemu s njima); dojadilo mi je da sedim noću i mislim gde mi je ćerka sa svojim drugarima iz Otpora, pa sam rešila da se i ja priključim; i, na kraju, nisam se nikako slagala sa tada dominantnom politikom Miloševićeve vladavine (redosled razloga je proizvoljan).

Jednom prilikom kada sam bila privođena, podvrgnuta sam kriminalističkoj obradi, što je značilo uzimanje svih ličnih podataka (sve sa nadimkom i stručnom spremom), uzimanje otisaka svih deset prstiju i fotografisanje u tri poze. Kada su nam vratili kriminalističke kartone, nakon pe-tooktobarskih zbivanja, na mom kartonu je bilo samo ime. Gde li se deo onaj karton popunjen do poslednje rubrike?

R. G. P.: *Objavili ste Akademsko pisanje i tehniku naučnoistraživačkog rada.*

M. K.: Ova knjiga (treće dopunjeno i izmenjeno izdanje „Akademske knjige”) nastala je iz mojih predavanja na magistarskim studijama studentima filoloških grupa Filozofskog fakulteta, kraće vreme na doktorskim studijama i na Filozofskom fakultetu u Nikšiću.

Potrebno je naglasiti: magistarske studije studijske grupe za književnost osnovao je akademik Svetozar Petrović, dobro upoznat sa praksom na američkim i zapadnoevropskim univerzitetima i velikog ugleda. Mnogi značajni naučnici držali

su tada nastavu na magistarskim studijama, a Svetozar Petrović trudio se da mi mlađi budemo njihovi domaćini i bude-mo u prilici da ponešto priupitamo. Na oproštajnoj večeri sa našim uglednim go-stima prisustvovali smo svi i tada smo otkrivali nezvaničnu književnu istoriju, i pripovedačke sposobnosti naših gostiju i naših profesora. Nažalost, ništa od toga nisam zabeležila. Pamtim da je profesor Dragiša Živković zanimljivo pričao o svo-jim profesorima Bogdanu i Pavlu Popovi-ću, i knjižaru Geci Konu, a nama su to bi-la samo imena iz ispitne literature, te smo slušali otvorenih usta. Nešto slično doživela sam mnogo godina docnije, ka-da sam govorila na otvaranju izložbe knjiga Mladena Leskovca na Filozofskom fakultetu, pa govorila o Leskovcu kao da je tu, među nama, a studenti me gledali zaprepašćeno.

Nastava predmeta koji se nazivao i Aka-demsko pisanje i Tehnika naučnoistraži-vačkog rada postepeno je uvedena na mnoge fakultete, na raznim stupnjevima nastave (od prve godine studija do doktor-skih studija), nekad kao opšti predmet, a nekad prilagođeno pojedinim naukama (npr. Akademsko pisanje u istorijskim naukama). Ako bih smela da, na osnovu svog iskustva, bez namere da propisujem pra-vila, kažem neke primedbe, rekla bih naj-pre da su nazivi predmeta „Akademsko pisanje i metodologija nauka” zasnovani na dubokom nerazumevanju obe odred-nice. Zatim, mislim da nije dobro da na-stavu Akademskog pisanja drži nastav-nik/saradnik koji nema iskustva u nauč-noistraživačkom radu ili su mu rezultati slabašni.

R. G. P.: *Kako pamтите vreme osnivanja Od-seka za medijske studije?*

M. K.: Potrebu da bude osnovan Odsek za medijske studije uočila sam i pre no što sam ideju mogla da realizujem kao dekan, jer su mnogi studenti književnosti želeli da budu novinari. Kad je odluka doneta, vodili su se dugotrajni i mučni pregovori o nastavnom planu, jer su mnogi hteli da „utaknu” svoj predmet u program bez pra-vog razloga. Mislim da smo, u okviru da-tih mogućnosti Filozofskog fakulteta, pro-našli dobra rešenja, koja su tokom rada Odseka korigovana. Jedan deo predmeta mogao je biti pokriven nastavnicima i sa-radnicima koji su već radili na fakultetu; za uže stručne predmete primani su re-nomirani novinari. Kad su se upisali pr-vi studenti i kad je briga o Odseku prešla na dr Veru Vasić, koja je od novinara stal-nom brigom i kolegijalnim pristupom stvarala univerzitetske profesore i koja je insistirala na tome da nije šef Odseka no koordinator, moje dužnosti su uglavnom prestale.

R. G. P.: *Dobitnica ste nekoliko nagrada, eto, da pomenemo, i za životno delo. Da li su one bile podsticajne, da li su stizale prekasno, šta su Vam one značile?*

M. K.: Ukupno sam dobila tri nagrade (za životno delo Udruženja nastavnika Uni-verziteta u Novom Sadu, „Zlatna knjiga” Biblioteke Matice srpske i Nagrada „Tihomir Đ. Đorđević” za naučni i istraživački doprinos u oblasti etnologije, folkloristike i filologije), a nagradom smatram i spome-nicu o mom radu koju je priredio moj od-sek. Nisam nikad razmišljala o tome da li

su one stizale prekasno; značilo mi je što su predlagači bile kolege koje su me poznavale, a značile su mi i pohvale u radovima o mojim radovima, ponešto i preterane. Ne verujem da su generalno nagrade podsticajne jer dolaze uglavnom nakon urađenog. Podsticaje sam dobijala iz razgovora sa kolegama i studentima, iz uočavanja „belih polja” u pročitanoj literaturi, kad se neko od istraživača u svom radu pozove na moj rad. Na kraju, na istraživanje i pisanje podsticala me je i sopstvena radoznalost. Navešću samo dva primera. Negde od sada već vrlo davne 1974. godine mučilo me je pitanje ko je uticao na sastavljanje *Erlangenskog rukopisa*, najvećeg zbornika epskih narodnih pesama pre pojave knjiga Vuka Karadžića i kako je taj zbornik dospao iz Vojne granice u biblioteku grada Erlangena. Uz veliko poštovanje za rad Gerharda Gezemana, pretpostavka ovog zaslužnog naučnika o pisaru zbornika i njegovom interesovanju za naše narodne pesme nije mi se činila uverljivom. Do odgovora na ova pitanja stigla sam 2014. godine (četiri decenije docnije), kad sam, zahvaljujući knjizi Branka Bešlića o Evgeniju Savojskom i njegovom dobu, posumnjala da je naručilac i vlasnik rukopisa bio Maksimilijan fon Petraš, više od dve decenije komandant utvrđenog Slavenskog Broda. Traganje za biografijama Maksimilijana i njegovog sina posebna je i zametna priča; Lidija Delić napisala je da sam istraživala detektivski. Nasuprot tome, jedan tekst pao mi je u krilo: rukopis *Postiljonskih oda* Jovana Jovanovića Zmajica dobila sam na uvid, sa dozvolom da ga objavim od Mare Žunter, iz zaostavštine novosadske porodice Kovačević.

R. G. P.: *Dugogodišnja ste saradnica Matice srpske, često pominjete Lazu Čurčića na početku, a potom ste imali zanimljive susrete sa akademikom Mladenom Leskovcem.*

M. K.: Susret sa Lazarom Čurčićem počeo je svađom, kada sam počela ozbiljnije da koristim Biblioteku Matice srpske kao studentkinja. Brižni čuvar biblioteke, kakav je bio, nije dozvolio da koristim jednu retku knjigu, a ja nisam htela da odustanem. Docnije smo postali prijatelji; mislim da me je Lazar Čurčić uvrstio u red onih čitalaca biblioteke o kojima je brinuo i koje je samoinicijativno obavestavao kada bi pristigla neka rukopisna ili štampana knjiga.

Akademika Mladena Leskovca nisam upoznala kao profesora Filozofskog fakulteta, jer sam tada već bila u Beogradu. Pred odlazak u penziju tražio je asistenta; profesor Dragiša Živković predložio je mene, te sam bila pozvana na razgovor, zapravo na ispit. Bilo je reči o svemu, o tome koje knjige čitam i koje jezike znam. Rekao je da ne zna engleski i doneo luksuznu, veliku dvojezičnu (latinski–engleski) knjigu Horacijevih stihova, sakrio latinski tekst i tražio da prevodim s engleskog. Biće da sam ovaj ispit položila, diplomirala sam, ali Mladenu Leskovcu, prvom izabranom dekanu Filozofskog fakulteta, nije odobreno otvaranje asistentskog radnog mesta. Pozvao me je da mi to kaže i rekao: „Imaćete u svemu drugom moju pomoć i podršku”, i reč održao. Naručivao je od mene tekstove za *Zbornik Matice srpske za književnost i jezik* (čiji je osnivač i urednik bio), štampao priloge koje sam slala i komentarisao ih, raspitivao se da li imam šta novo. Znam da su neke moje starije kolege s Odseka

upamtile Mladena Leskovca kao nabusitog čoveka, sposobnog da uvredi; prema meni bio je pažljiv (možda zato što sam bila početnik). Dugo godina nakon što je Mladen Leskovac preminuo, mislila sam

šta bi rekao, da je živ, o nekim mojim radovima, posebno o onima koji su se bavili njegovim temama (bećarac, građansko peništvo, Zmaj).